

LA SARDANA A TORROELLA

PER JOSEP CASTELLS

III

*Plenitud artística de Pere Rigau (Barretó).
El compositor. — El flaviolaire. — Una
anècdota de Cambó. — Rigau instrumen-
tista. — Fundador de cors i director d'or-
questres. — Decadència i malaltia. — El seu
traspàs. — L'esperit immortal. — El nostre
deure.*

Prosseguint l'estudi d'aquest tema, l'any passat ens aturàrem en el punt àlgid de la vida artística de Pere Rigau, després d'haver intentat presentar-lo com a un dels primers autors del renaixement de la Sardana. Per completar l'estudi del nostre biografiat, bastaria reproduir ací l'opinió dels comentaristes de la seva època. Tots ells reconegueren les facultats d'artista, la riquesa d'inspiració, el geni i la cultura musical que posseïa el nostre malaguanyat coterrani.

Per corroborar aquestes manifestacions donarem un sol fragment d'un article signat pel mestre Josep M.ª Soler, de La Bisbal: «... en Rigau fou un dels perfeccionadors de la Sardana, introduint en ella bona part dels coneixements de la bona armonització apresada amb en Carreras, i obligant als músics que tocaven instruments pastorils a sortir-se dels motllos vells i estendre son camp d'acció, especialment en les tessitures agudes de la tenora i el tiple.»

I aquest altre concepte del mestre Pi: «Per tot Catalunya encara hi ressonen aquells dolços cants de l'inspirat Mestre que el feren guanyador de la gran corona de l'art que des del Montgrí s'estén per tota la terra catalana».

* * *

És difícil de precisar el número de composicions que ens llegà Pere Rigau. De sardanes solsament, hom diu que en va escriure més de cinc-cents. Si comptéssim ara els ballables, les marxes, els corals, la música religiosa i de corda, Déu sap on arribariem!

Pocs autors com ell podrien presentar un balanç i una fulla de serveis tan extraordinaris. I això que Rigau va desaparèixer en el bo de la seva fecunditat, quan millor fruit havia de dar-nos la seva capacitat de treball, i la seva voluntat ferma i decidida.

És clar, que, davant d'una producció tan vasta nascuda en mig d'un ambient tenebrós i rutinari, on els autors i els músics i les cobles s'entredevoraven — de l'esperit d'aquesta època en parlarem amb amplitud en l'article precedent — l'obra de Rigau es ressent d'alts i baixos, de fugues i de precipitacions. Però no hi fa res. L'home creador de sardanes definitives com «La bola de neu», «Remor de petons» i «La crisantema», es mereix la glòria i tots els honors de la posteritat.

* * *

El flaviolaire : heu's aquí el punt fort, on radica la màxima popularitat assolida pel nostre home. Parleu, parleu amb un vell empordanès, parleu-li del gran flaviolaire i veureu com s'hi engresca, com els ulls li espurnegen, com el front es desarruga i com la boca es torna aigua per poder dir-vos amb natural afecció : ha estat l'únic, l'únic! No n'hi haurà mai més cap com en Peret!

I realment, amb la mort de Rigau, la Sardana va perdre un dels seus millors encisos, i a fe que el flaviol és un instrument ben ingrat per adaptar-lo a una tècnica. És l'instrument més típic d'una cobla, això sí, però també el de més poca extensió i el més mancat de recursos. Malgrat tot, el domini que Rigau posseïa era tan extraordinari, que amb el flaviol als llavis, es convertia en un vertader concertista.

Qui no recorda aquelles fresques i delicioses *passades*, talment de rossinyol, en «Tot fent lo niu» i «La cançó de l'ocellet»? sardanes dites de lluibent, que ell mateix es composava i el secret d'interpretació de les quals resta colgat en la fredor de la seva tomba.

Quan van celebrar-se a Barcelona, l'any 1902, per iniciativa de Francesc Cambó —llavors regidor de la capital catalana— aquelles cèlebres festes de la Mercè, els nostres Montgrins capitanejats per Rigau, van prendre part en el gran concurs de cobles que tingué lloc en el Teatre Novetats durant aquelles inoblidables festes.

Formaven el Jurat d'aquell concurs, entre altres personalitats, els coneguts mestres Morera i Nicolau, i actuava de secretari el propi senyor Cambó. En Rigau va presentar la seva sardana «La bola de neu» en l'interpretació de la qual «Els Montgrins» obtingueren un èxit ben remarcable. I no solsament pels cants inspiradíssims i per la perfecta instrumentació de la nova sardana, sinó també per la revelació, per la sorpresa enorme que van causar davant del públic barceloní i del Jurat en pes, aquells refilets de flaviol; aquell bé de Déu de melodies i de sobrecants, particularment en els llargs, acompanyant la tenora, quan aquesta exhala el seu plany d'enyorança o de melancolia.

En acabar la cobla fou tan unànime i persistent l'ovació del públic, que

el mateix Jurat es vegé obligat a indicar a Rigau que es repetís la Sardana.

Hom donava per descomptat que a la nostra cobla correspondria una de les primeres qualificacions. I no fou així. Les deliberacions del Jurat van ésser molt laborioses. I hom digué més tard que la labor de Rigau amb el flaviol no entrava en el terreny estricte de la música, per haver observat que totes aquelles filigranes no figuraven pas escrites damunt del pentàgrama. I era cert. Tots sabem que era tal el prodigi de Rigau, que sovint, quan tocava, aclucava els ulls o els girava de cara al cel — ben lluny de la materialitat del negre de la cartolina — mogut sens dubte per una força intuïtiva.

Si tot això ens ho mirem sota el punt de vista d'unes regles fixes, determinades, existents; el Jurat tenia raó. Ara, si ens plau l'art no com una disciplina, sinó com un esplai de l'ànima, *com una recerca de la divinitat*, que diria Pere Corominas, aleshores el fall de qualsevol jurat fóra molt discutible.

Sia com sia, el resultat del concurs va provocar molts comentaris. Per tenir-ne idea, només ens cal recollir un anècdota de Cambó, que, tot donant valor a les nostres paraules, serà una forta pinzellada retrospectiva sobre el caràcter i l'audàcia d'aquest home extraordinari.

Després del concurs, en anar a recollir els premis, barrejats els músics de les diverses cobles, comentaven agrement el veredict de del Jurat. Qui més qui menys, tothom feia el paper de víctima; tots se sentien postergats pel fet de qué cap premi havia estat atorgat íntegrament, sinó repartit en parts entre les primeres cobles. D'aquell remoreig de veus es destacava la d'un músic de Llagostera. Cridava enfurismat, protestant de les injustícies i del joc d'influències, i del favoritisme que, segons ell, havia imperat.

En Cambó, que com hem dit, havia actuat de secretari, s'ho escoltava una mica més avall. I cada vegada que el músic furiat acusava amb decisió i ferma, ell assentia amb una petita inclinació de cap. No volgueu saber les energies que desplegava el músic en creure's apoiat per un dels membres del Jurat. I quan ja havia apurat tots els blasmes, tots els penjaments i tots els dicteris, en Cambó va preguntar-li :

— A quina cobla pertanyeu, vos ?

— A la de Llagostera, respongué el músic resoltament.

— I quin premi us han donat ?

— El tercer...

— Així teniu raó.

— ... !

— Si; — prosseguí Cambó sense canviar de veu — perquè si el Jurat hagués obrat en justícia, no us hauria donat cap premi.

* * *

Si ens poguéssim estendre ara en consideracions de tota mena, i no ens finguéssim de subjectar al tema inicial, ompliríem un grapat de quar-

fel·les estudiant la personalitat de Pere Rigau en la seva diversitat d'aspectes: l'home i l'artista; el guia i l'animador d'un gran nombre d'agrupacions musicals torroellenques.

Bé ens serà permès, si res més no, de referir-nos a les seves iniciatives més destacades, baldament sia només que com a record d'una època ben representativa.

La nostra gent — encara que no ho sembli — té una propensió molt gran a manifestar-se, i a la vegada, és d'un instint filarmònic molt acusat. Vegeu sinó, amb el silenci i amb l'atenció que segueix un concert i com afina l'orella davant d'una cobla quan hi ha sardanes a la plaça. I no veieu ara mateix com acut en massa al camp de futbol per poder discutir i defensar amb ardor els colors de l'equip local? Per això Rigau es va desenrotllar tan fàcilment en forma de providència.

Durant molt anys, tot el localisme, tota la vida col·lectiva i espectacu-

«EL VALZ BURLFSCO»

Una de les més típiques agrupacions corals organitzades per Pere Rigau l'any 1905

lar de la nostra vila, va gravitar damunt de les seves flaques espatlles. Dirigia sarçueles; actuava com aficionat en els drames; organitzava concerts i serenades; preparava caramelles; fundava agrupacions corals; és a dir, exercia la direcció moral i efectiva de tota manifestació política, cultural, recreativa...

Seguint les influències de Clavé, ja en els seus primers temps va fundar un cor nomenat «El Pensament». Més tard, la típica agrupació «El valz

burlesco» i un altre corin fantil constituït en gran part per deixebles de la seva escola particular de música. I finalment, «El Montgrí», la seva obra culminant, la senyera del qual es guarda curosament encara en espera que nous braços coratjosos vinguin a arborar-la.

La popularitat de Rigau no tenia límits, i com a director d'orquestra, particularment, gaudia d'un gran prestigi.

El seu domini de les partitures sorprenia els que per primera vegada actuaven sota la seva batuta, que movia amb un aire i una mímica talment de gran escola. Això feia, que, a tot arreu on coincidien varies orquestres per actuar conjuntament, fos preferida sempre la seva batuta, tant pel respecte que es mareixia com per la seguratat amb què conduïa les masses.

És del nostre record haver-lo vist dirigint a primera vista les bandes de regiment de les guarnicions de Girona i de Figueres, durant la seva estada a Torroella amb motiu de la celebració de festivals o per les maniobres militars que tant es prodigaven abans en la nostra muntanya, convertida en un vertader centre d'operacions.

Hem aludit també a Rigau com a instrumentista. Hi hauria força a dir sobre aquest respecte. Com a instrumentista, tret del flaviol, és ben cert que no passava d'ésser una mitjanja. Però, en canvi, tenia un dó, una facilitat extraordinària en el maneig de tots els instruments. Tocava el violí, el contrabaix, la flauta, el fiscorn, el trombó i fins s'atrevia amb el cornetí, un dels instruments que precisa més llavi.

Vet-aquí una de les causes —ens deïa un dels seus íntims— que el precipitaren o al menys que contribuïren a malgastar la seva salut tan precària.

* * *

Amb aquestes notes creiem haver donat una idea clara de la vàlua d'aquest home, d'un dinamisme i d'una riquesa d'inquietuds desacostumada en els nostres medis.

Ens fóra dolorós de parlar de la seva decadència; d'aquells anys d'abatiment i d'impotència pel rosec d'una crudel malaltia. Per pietat no volguem evocar-los. Ans bé glorifiquem el seu nom; perpetuem la seva memòria fent que un dia els directors espirituals de Torroella li dediquin un record inesborrable, com el nom d'un carrer, perquè les generacions futures no oblidin que si el seu cos traspassà el dia 20 de gener de l'any 1909, la seva obra no ha mort perquè el seu esperit flota i flotarà eternalment pels aires de la terra.

* * *

Hem esgotat tot l'espai del LLIBRE destinat al nostre treball. L'any que ve, si a Déu plau, el reprendrem, tractant de la fama dels nostres antics balladors, fins a arribar a l'estat actual de la Sardana a Torroella.